בת עין — דרוש לפסח

זאת תהיה תורת המצרע ביום טהרתו והובא אל הכהן ויצא הכהן אל מחוץ למחנה וגו' והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע, ע"כ (יד ב - ג). וי"ל, דבתחילה כתיב והובא אל הכהן, ואחר כך כתיב ויצא הכהן. ועוד איך אפשר שיבא המצורע אל הכהן הלא המצורע משתלח חוץ לג' מחנות (פסחים סז. ע' רש"י ד"ה יכול יהו זבין). ועוד יש לדקדק, דהוה ליה לכתוב והנה נרפא הצרוע מן נגע הצרעת.

וקודם שנבא לביאור הפסוקים, נקדים מה דכתיב (שמות יב טו) אך ביום הראשון תשביתו שאור מבתיכם, ודרשו חז"ל (פסחים ה.) ביום הראשון היינו ערב פסח, ואך חלק, היינו משש שעות ולמעלה אז מתחיל זמן הבעור ואסור באכילה ובהנאה, ואז הוא זמן שחיטת הפסח. ויש לדקדק, שבכל התורה לא נמצא שום מצוה שתהיה נוהגת מחצי היום, כי כל המצות הן שבת הן יום הכפורים הוא מבערב.

אך בדרך רמז נוכל לומר שחמץ מרמז על מדות הרעות, וכן מצינו בלשון הגמרא החמיץ (ר"ה ג:), וכתב האר"י ז"ל (ע' לק"ת פ' שמות, וע' זח"א רכו:, זח"ב מ.) כי ענין איסור חמץ שאיסורו ז' ימים, ואכילת מצה שנוהגת כל שבעה, היא סגולה לשבר ולהכניע ז' מדות הרעות ולבא לז' מדות הקדושות, וההפרש שבין חמץ ומצה הוא רק וא"ו, שבחמץ הוא"ו מדובק לגוף הדל"ת ובמצה יש הפסק בינה ובין הדלת (ע' זח"ג רנב.).

ואפשר לרמז, כי כשאדם רוצה לשוב מחטאיו ולקבל עליו עול תורה ומצות, צריך מקודם כל דבר לתקן את מעשיו הרעים אשר עשה מקודם, הן מה שעבר על לא תעשה והן מה שביטל מצוות עשה, ובלתי זה אי אפשר לו לעסוק בעבודת השם, כי העון עצמו מקטרג עליו ומבלבל אותו מעבודת השם יתברך.

ואפשר לומר שזה ענין ערב פסח בשעה ששית, שאז מתחיל זמן הביעור ז' מדות הרעות, וזמן ביעור לכל הוא, וכשאדם חוזר בתשובה שלמה לפניו ית' ומבער ומבטל בלבו כל מעשיו הרעים אז הוא עת רצון לפני הבורא ברוך הוא יותר מכל השנה, והבא לטהר מסייעין אותו (שבת קד.), ולזה בשעה ששית שאז נפסק ענין חמץ הרמוז ליצר הרע מתחיל ענין מצה שתלוי כרעיה דה"א, לרמז כי הרוצה ליעול בתשובה יעול ואז הוא עת רצון כמ"ש, ולזה מתחיל האיסור אחר שש, שהוא וא"ו, שאז נפסק כרעיה דה"א ונעשה מבחינת חמץ בחינת מצה, שהיא ביטול ז' מדות הרעות מכל וכל.

ויש ב' ענינים בחמץ הרמוז ליצר הרע, חמץ שלו, מה שחטא ופגם הוא בעצמו. וחמץ של אחרים שקיבל עליו אחריות, היינו שראה אדם עובר עבירה והיה בידו למחות ולא מיחה, הוא נתפס על ידו. וכל זה צריכים לבער בשעה ששית, ועל שניהם עוברים בבל יראה ובל ימצא.

וחמץ שלו, היינו מה שפגם בעצמו, אפשר לבער על ידי תשובה באמת בכל לבבו ובכל נפשו. אך חמץ של אחרים שקיבל עליו אחריות, אף שהוא יעשה עליהם תשובה באמת, מכל מקום האדם

שעבר העבירה עדיין לא עשה תשובה, ובמה יכופר עונו. אמנם אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו (ע"ז ג.), וכשהוא עושה תשובה לפני הבורא ברוך הוא בהכנעה גדולה מעומקא דליבא, אז השם יתברך מעורר מדת תשובה בעולם, וברוב רחמיו וחסדיו שולח במחשבתו של אותו האיש שעבר העבירה לשוב בתשובה שלמה לפניו יתברך כדי שלא יכשל בחטאו של אותו האיש.

ויש שני מיני חמץ שאין עוברים עליהם בבל יראה ובבל ימצא, חמץ של אחרים ושל גבוה (פסחים ה:). ויש לרמוז, כי חמץ של אחרים הוא מי שהוא ח"ו בבחינת אל אחר, שיצא מבחינת אחד, ואינו ח"ו בהשגחה שהבורא ית' הוא אחד יחיד ומיוחד. וחמץ של גבוה, מרמז לחמץ ועבירות של גסי הרוח, כרמוז בתבת גבוה. שאם ראה אדם מישראל אותם עוברים על מצות ה' והוא לא מיחה עליהם אינו נתפס בהם, כי לא היו שומעים לדבריו. נמצא חמץ של אחרים הוא מחמת שיצא מגדר מאמין בהשגחה ר"ל, וחמץ של גבוה מחמת שהוא חכם בעיניו ולא יקבל תוכחה.

ובמה שאמרנו יתורץ קושית התוס' (פסחים דף ה: ד"ה אבל) שלגבי חלה צריכין אנו תרי מיעוטא על אחרים ושל גבוה, וכאן אנו ממעטים של אחרים ושל גבוה מחד מיעוטא, שלך אי אתה רואה אבל אתה רואה של אחרים ושל גבוה. ולפי דברינו על דרך מוסר יתורץ שפיר, כיון דחד טעמא הוא, מחמת שלא יקבלו תוכחה שפיר נתמעטו מחד מיעוטא.

ועם כל האמור נחזור לענייננו, השם יתברך נקרא כהן. ובני אהרן, הן כהן גדול הן כהן הדיוט נקראים כהן, היינו שבחינת קדושה מכהן העליון ית' שוכן בתוכם, והוא יתברך נקרא כהן כדאיתא בגמרא (סנהדרין לט.) אלהיכם כהן הוא.

וזהו זאת תהיה תורת המצורע, היינו בעל עבירות, כמאמרם ז"ל (כריתות כו.) על שבעה דברים נגעים באים וכו'. ביום טהרתו, כשעשה תשובה בהכנעה גדולה. והובא אל הכהן, היינו שנתקרב לבחינת קדושה עליונה ית' על ידי תשובתו, כאמור שהשי"ת נקרא כהן.

ויצא הכהן אל מחוץ למחנה, היינו כשנכשל בעון של אחרים שלא מיחה בהם, ועשה תשובה בהכנעה גדולה, אז ויצא הכהן, היינו שהשי"ת ברוב רחמיו וחסדיו יוצא ומעורר בחינת תשובה, אל מחוץ למחנה אל הצרוע, היינו בעל עבירה שיתעורר הוא בחינת תשובה שלמה לפניו יתברך. וזהו והנה נרפא נגע הצרעת מן הצרוע, כי על ידי שעשה תשובה בהכנעה גדולה שלח השי"ת במחשבתו של בעל העבירה לחזור בתשובה ונתרפא מצרעתו.

ולזה נרמזו ענין שתי צפרים חיות כמ"ש (ויקרא יד ד) ולקח שתי צפרים חיות, היינו לשני בחינות עבירות, אחת מה שפגם בעצמו ואחת מה שלא מיחה בחברו, ולזה ושלח על פני השדה מרמז על עבירות של אחרים שלא מיחה בהם, והיינו על פני השדה, שהוא על ידי עבירות של אחרים ולא מחמת עצמו.

השי"ת יזכינו לתשובה שלמה בהכנעה גדולה ולעורר בחינת תשובה על כל ישראל, אמן כן יהי רצון.